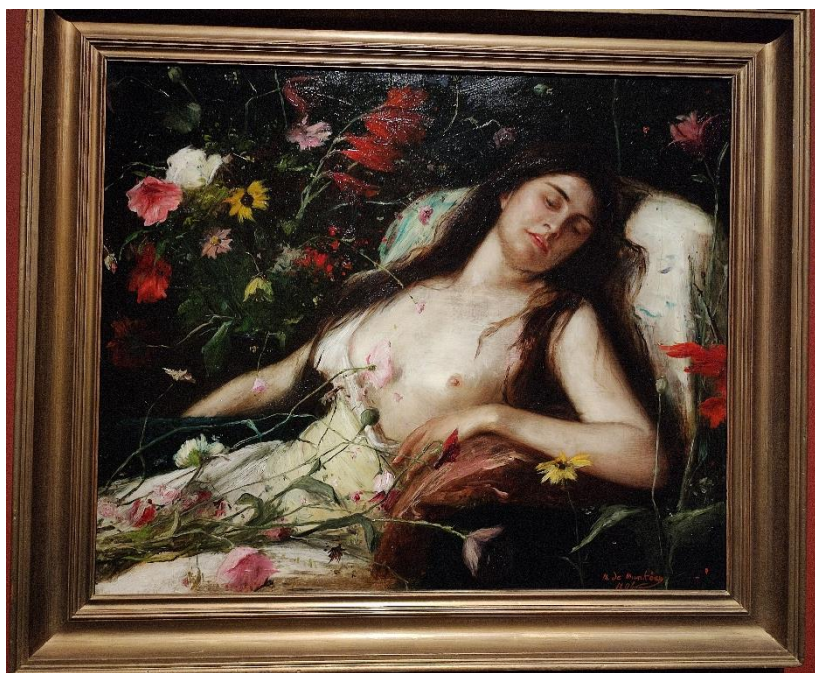

Jolsvai András

Munkácsy munkái

Amikor ezeket a sorokat írom, hosszú sorok kígyóznak a Szépművészeti Múzeum előtt, hogy még bejussanak az év első szenzációjaként beharangozott Munkácsy-kiállításra. (Amikor tehát ezeket a

sorokat írom, egyben azokat a sorokat is írom, de ebből ne csináljunk rendszert.) A siker persze borítékolható volt, Munkácsy régóta a felső fok embere, akár a művei méretére, akár a sikereire, regényes életére, üstökösszerű pályájára, bevételeire, szomorú halálára vagy akár képeinek későbbi történetére gondolunk, miért ne lenne másképp most, a tömegturizmus és a facebook-huszárok korában, amikor egy jólirányzott blogbejegyzés sorsokat dönthet el: ha azt írják a bédekkerek, hogy ezt látni kell, nincs mese, megindul a birnami erdő. Mindezt korántsem szidólag mondom, csupán az elemzés igényével, egy Munkácsy-kiállítás még senkinek sem ártott meg, legfeljebb a nyakunk fájdul bele, ahogy nézünk felfelé a futballpálya-méretű képekre. A befogadással se lehet problémánk, erre a művész (és impresszáriója) már a tizenkilencedik században

nagy súlyt fektetett. Leszámítva az indulás éveinek néhány alkotását (melyek a sanyarú gyermek- és ifjúkor emlékeiből is táplálkoznak) és a saját kedvére festett „kései” (miféle kései, alig élt ötvenhat évet szegény) tájképeket, meg az olyan magányos csúcsoakat, mint a *Virágok áldozata*, a Munkácsy Festménygyár profi módon szol-

gálta ki a századvégi Párizs (mely akkor voltaképpen az egész világot jelentette) felső tízezrének igényeit: megtudjuk gyártmányaiból, miként azt Woody Allen később lényeglátóan foglalta össze, hogy gazdagnak lenni jobb, mint szegénynek, már csak anyagi okokból is. Munkácsy végrehajtotta azt a bravúrt, hogy az impresszionizmust akadémizmussá szelídítette, és ez rajta kívül senkinek sem sikerült. (Mondjuk, senki nem is próbálkozott vele.) Mindezek eredményeként sem állítható, hogy tehetségét aprópénzre váltotta volna, mert az a pénz minden volt, csak nem apró:

ő volt az első festő a világon, aki kapitalista körülmények között lett alanyi jogon milliomos, nem, mondjuk, főúri kegy által, bár azért nősülni is tudott.

Nem csoda, hogy utókori megítélése is széles határok között ingadozott. Az ájult tisztelettől az irigységgel vegyes lenézésen át a klasszicizálódásig

vezet. Amikor meghalt, egy nemzet öltött gyászruhát, a főváros feketébe öltözött (a szó szoros értelmében, a gyászmenet útján sötét leplek takarták a házakat is – tessék elolvasni John Lukács híres Budapest-könyvének kezdő fejezetét), temetése jelképesen az egész század és a magyar genius temetését jelentette, aztán elég gyorsan kiment a divatból, a képei elkallódtak vagy raktárakban porosodtak, egy megszállott magyar származású gyűjtő (azért egy-két jelzöt még tudnék találni Pákh úrral kapcsolatban) és halálának centenáriuma kellett hozzá,

hogy újra felfedezzék. (De a vonatkozó díszalbumot azért egy magáncég adta ki, az állam nemigen angazsálta magát.) Mostanra megint a hóna alá lett nyúlva, a kormány végleg megvette Debrecennek a Golgotatrilógiát (Golgota, Krisztus Pilátus előtt, Ecce Homo) – már ahogy a mi kormányunk venni szokott, adod

vagy viszem, és a születés száznyolcvanadik évfordulójára megnyílt ez a remek tárlat a Hősök terén, a legismertebb képek mellett számos elfeledett vagy eddig lappangó munka bemutatásával, vázlatokkal, variációkkal, érdekes tárgyakkal, fotókkal, életrajzzal és magyarázó jegyzetekkel. Dicséretes módon.

Persze, mióta kézből etetik nálunk a kultúrát (visszakézből, hogy pontosabbak legyünk), aki csak tud, rámozdul az évfordulókra, kerekre meg ellipsziszalakúra, mert akkor több esély van a pénzcsapok nyitására. Ez történt most is, a Munkácsyhoz köthető települések

igyekeztek kiragyogni a kórusból, Munkács, szegény, el van foglalva a saját bajával, de Gyula és Békéscsaba adott az ünnepnek, előbbi a nemrégiben felújított Almáskastély egyik szárnyában rendezte be a Munkácsytárlatot, utóbbi a hajdani lakóház felújított kiállítása mellett leporolta a városi

múzeum állandó kiállítását, mely a Honfoglalás megszületésének körülményeire és utóéletére koncentrál. Ezek a vidéki helyszínek persze nem rendelkeznek a Szépművészeti lobbyerejével, eredeti műveket nemigen tudnak kölcsönözni kiállításaihoz, cserébe viszont jobban koncentrálnak a helyi jellegzetességekre: az első rajz-könyvre, az első tanárra, az első szerelemre, a rokonokra, ef-félékre - nem mondom, hogy ezek kevésbé volnának érdekesek, mint a főművek: és még a tömeget sem kell kerülgelnünk.

Fotó: Tanyi Adrienne